8° Xx

Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena.
Kńiga X., svezak 1. (1905.)

K. K. HOFBIBLIOTHEK ... WIEN
030043892

Sitni prilozi.

Napisao Dr. Fran Ilešić.

1.

Rajska ptica.

U svesci prvoj IX. kńige ovoga „Zbornika“ navodi prof. Milčetić iz stare hrvatske kńiževnosti neka mjesta, gdje se nalazi gatka o rajskoj ptici; po tom se nalazi ova gatka u glagolskom rukopisu Mihovila, popa belgradskoga u Primorju, iz god. 1558. („Kńige disipula“), u još jednom drugom glagolskom rukopisu iz 16. ili 17. vijeka, osim toga u Divkovića („Besjede svrhu evanđeļa nedjeļnijeh“) i u Kanižlića („Sv. Rožalija“). Jer su „Kńige disipula stumačene iz d'jačkog jazika“, izvodi prof. Milčetić, da je ta gatka prešla iz sredovječne crkvene latinske kńiževnosti u hrvatsku. A danas pripovijeda gatku o rajskoj ptici i narod: ńu je Milčetić čuo pred 20 godina u Primorju, a i Trnski je čuo „pripovijedati“ o ńoj.

Prof. Milčetić sudi: „Ova gatka — dašto ńena jezgra — bit će starija od kršćanstva; a ne će biti nepoznata zacijelo ni drugim kńiževnostima“.

Gatku o rajskoj ptici imamo i u slovenskoj kńiževnosti. Pokojni akademik Vaļavec, znatan i kao slovenski pjesnik, priopćio je god. 1852. u „Slov. Čbeli“ pjesmu *„Od nebeške glorije“* („Poezije“ Matije Kračmanova Valjavca. Izdala Slov. Matica, str. 65—66.). Redovnik „leto in dan premišljal je samó leto, kakó v nebesih je lepó“; jedanput je išao šetati iz manastira u lug, „kar na drevesu pevčica zapoje rajska tičica . . . Prepevala je glorijo, ki jo v nebesih vživajo . . . In pela je takó lepó, takó lepó, takó sladkó, da se od glasov presladkih je précej zameknìl menìh.

Zbudivši spet se v klošter gre,
vratàr neznán mu vanj odpre.
Poznal menihov nič več ni,
in njega tudi ne oni.
„Kakó je to, kakó je to?
Pred eno uro je biló,
ko sem zapustil samostan“ . . .
Zdaj spomni višji se opàt,
da je bral v zapisniku enkràt,
da šel menih iz kloštra je,
pa da ni vrnil nič več se,
pa nigdar se ni vrnil spet —
od tistihmal je *tristo let*.
„Tedaj poslušal tristo let.
sem rajsko tico pesem pet',
ker tak sladka je pesem b'la,
ki pela jo je tičica.
O kakšna šele glorija
veselja bo nebeškega.“

Pjesma se Vaļavčeva odlikuje tonom, dikcijom i tehnikom narodnih pjesama. Ima Vaļavec više legendarnih pjesama, koje možemo nazvati narodnim, „ker je vsem zajel vsebino po legendarnih pripovedkah naroda samega“; osobito je mnogo Vaļavcu u ńegovu djetiństvu pripovijedala ńegova babica (majčina majka) u rodnom selu, u sredńoj Beli u goreńskoj Krańskoj. U „Sanjama“ kaže Vaļavec sam o svojoj babici, da „je pripovedovála prelepe, mične vsakovrstne bajke, ali svetníka kterega legendo: od svetega Matija, ki odsékal očetu si in materi glavó je, kakor so Rojenice prisodile; od svetega Mihéla, kak je prišel pred sveto nebo duše vagovávat; od svetega Tomaža, kakó v sodec zabil je smrt in sedem let jo ječal, da sedem lét ljudjé nič niso mrli; od svete Jédruti, kako so miši napredena vreténa ji zglodáli, in druge svètne bajeslovne priče: kakó gozdove Védomec preleta in Veles krave varuje in vole in goni jih s planin nazáj jeseni; in kake norce znal je briti Kurent, kakó se je v nebesa sveta zmuzal . . .“

Ovdje doduše Vaļavec naročito ne napomińe rajske ptice, ipak nema sumnje, da je i gatku o ńoj čuo od babice, kako sigurno drži izdavač Vaļavčevih pjesama, Levec, veleći u predgovoru: „Gotovo se ne motim, če trdim, da je vse (narodne legende) slišal iz ust svoje babice“.

U rečenim „Sanjama“ čitamo malo daļe:

„In ko sedéli smo na vrtu v senci,
okoli nas so róžice cvetéle
in te smo brali, v vence povijali,
nad nami pa so tički podnebésni
prepevali si vsak na svoje grlo,
in mati nam razkladala je pesmi:
od svetega Duhá jo kos prepeva,
kalin pa žvižga svet'ga Avguština“,

t. j. ptice pjevaju o nebu.

Gatka se dakle o rajskoj ptici pripovijedala za Vaļavčeve mladosti u goreńskoj Krańskoj, a ja nagađam, da je ova gatka u isto doba bila poznata i u Malom Štajeru.[1] Klajžar, jedan između starijih vršńaka Stanka Vraza, piše (vaļada god. 1832.) Muršcu: „Je li Ti nič ne veš, kaj Kostanjovec začne? *Al rakom žvižga al posluša rajsko ptico?*“ Doduše izraz „rakom žvižgati“ (= perire) po svoj prilici nije štajerski; Klajžar ga je mogao poznavati iz Murkova, baš u ono vrijeme izdanoga rječnika („rakam žvižgati, vergebliche Dinge tun, leeres Stroh dreschen“; isp. Prešernovu pjesmu „Astrologam“, koja je izišla u Čbelici upravo god. 1832.: Vsi pojte rakam žvižgat, lažnjivi pratikarji),[2] ali ne vidim, otkuda bi imao drugi izraz („posluša rajsko ptico“), ako ne iz koje narodne pripovijetke.[3]

Ovu posļedńu misao potvrđuje, čini mi se, i Stanko Vraz. U ńegovim „Đulabijama“ I. 89 (Děla I. str. 55, u Markovića 68, str. 26) čitamo:

Ajd onamo, srdce
da se upokoji,
gdě věk povětarce
amberom se poji; —

gdě iz svetih poju
rajske ptice gaja;
i gdě šaren lepir
ružom se opaja.

Pjesnik se uzalud pokušao zanijeti u ovaj odaļeni svijet; ńega privlači tek svijet ļubavi k Ļubici:

Njezin uzor svet mi
gaj je, gdě *dušica*
pěvajući gine
kano rajska ptica.

Njena lica su mi
rajski perivoji,
gdě kô lepir slaštju
pogled mi se poji.

U tumaču kaže Vraz: „*Rajske ptice, pověstne šarenokrile živinice,* koje (*štono kažu*) u južno-iztočnih stranah živu *neizměrno ugodno pěvajući,* tako da kao grčke Sirene sve začaraju, što u okružje njihovog glasa dodje“.

---

[1] Štrekelj, Slovenske narodne pesmi, I. 348—352, ima slovensku narodnu pjesmu „Menih in rajska ptičica“ u pet varijanata, tri iz Gorice (u austrijskom Primorju), jednu iz goreńske Krańske, jednu štajersku od *Brežica.* — Kako je jedan grof u doleńskoj Krańskoj slušao rajsku pticu, čitamo u „Zbranim spisima Janeza Trdine“ II. (Ljubljana 1904) str. 79—82.

[2] O izrazu „rakom fučkati“ gl. Kuhačeve Južnoslovj. narodne popievke, IV. 244, pa i Valvazora, Ehre des Herz. Krain XI.

[3] List Klajžarov je štampan u „Zborniku Mat. Slov.“ 1904. Isp. i treći list Muršcev Vrazu u „Zborniku Mat. Slov.“ 1905.

Što je Vraz mislio pod izrazom „južno-iztočne strane“, vidi se iz ńegovih riječi „gdě věk povětarce amberom se poji“, koje ovako tumači: „Naime iztočne azijatske strane kao Agjam, Kašmir, Indija i pobližnji izza nje otoci“. Na ove krajeve upućuje u ostalom riječ ambra („am häufigsten bei Madagaskar, Surinam, Java, Japan . . . jetzt hauptsächlich in der Parfumerie . . . Die Ambra der Alten war wahrscheinlich der wohlriechende Balsam von Liquidambar styraciflua“), a i predašńe kitice, gdje govori o Egiptu.

U „jugoistočnim stranama“ živi u istini „rajska ptica“ („Die Paradiesvögel bewohnen in 40 Arten Neuguinea und die Papuainseln und von dort werden ihre Bälge seit dem 16. Jahrhundert der prachtvollen Federn halber von den Papua in den Handel gebracht“); prve vijesti o tim rajskim pticama primila je Evropa u 16. vijeku, a potańe su poznate tek iza Lessona i Wallacea (Lesson je putovao oko svijeta 1822—1825, putopis iz god. 1829, a Wallace je boravio na malajskim ostrvima od 1854—1862). Isp. o rajčicama Gjurašinove „Ptice“ I. Na ove prave „rajske ptice“, koje „schreien wie die Stare oder krächzen wie die Raben“, Vraz nije mogao misliti niti je mislio. Ta ńegove su rajske ptice „pověstne“ te se o ńima tek „kaže“, da živu tamo na jugoistoku neizmjerno ugodno pjevajući. A moguće je, da su nejasne vijesti o indijskim rajskim pticama bile povod, te su nastale kojekakve priče, u kojima su ptice *lijepih šarenih krila* dakako dobile i *zvučan glas*; i na ove, tako promijeńene, „pověstne“ ptice, koje živu u svetim gajevima, mislio je Stanko Vraz.

Vraz u navedenom svome tumaču još dodaje: „*Rusi* imadu lěpu narodnu pričicu o kaludjeru i rajskoj tici, koju gg. štiocem priobćavam. — „Stanoviti kalugjer izide iz manastira sabirat smokavah za bratski stô. Došavši usred luga začu na jedanput pěnje nečuvene miline i vilovitosti. On sluša — sluša opajajuć srce, te se nakon sasvim u blažene misli zamisli. Osvěstivši se, ide natrag u manastir. Ali eto ti čuda golemoga! Manastir nov, — sobice druge, — bratja druga, koji ga s udivljenjem gledahu. On jih pita, kako se tolika proměmba za tako kratko vrěme sbiti mogla? Nu oni ga nepoznadoše, nerazumiše, te ga odvedoše archimandritu manastirskomu. Archimandrit ga izpitkuje: Tko je? Nu pripověda vši mu kalugjer svoju sgodu, zamisli se archimandrit, te mu za tim kaže: Sětjam se, što sam u lětopisih naših čitao o bratu, koji se izišavši iz manastira u lug povratio nije; nu ovomu imade već *tisuć* godinah. Kaludjer zablědi i izkliknuvši: „Ja sam čuo rajsku ticu!“ te htějući pripověda t

sladost toga pěnja, mrtav na tla pade. *(Heims, livre de lecture Russe. str. 22. Rajskaja ptička.)*[1]

U ostalom o Vrazovu prijevodu ruske pripovijetke isp. Markovića u uvodu Vrazovim „Izabranim pjesmama“, str. XVI. Ovu rusku pripovijetku priopćio je (po Vrazu?) i Ulaga u „Slov. Čbeli“ (Celje, 1850. 107).

* * *

Imamo dakle priču o redovniku i čudnovatoj ptici kod Hrvata, Slovenaca i Rusa, i to u pripovijedańu narodnom. Rukopis belgradskoga popa Mihovila kaže jasno, da je ona u narod prešla iz svećeničkih propovijedi.

A na postańe ove priče mogle su utjecati „rajske ptice“, o kojima govori Stanko Vraz.

Kombinacija „rajskih ptica“ i redovničke zadubļenosti u svete misli mogla je sasvim lako nastati iz načina, kako su propovjednici slikali radosti nebeske u smislu riječi svetoga pisma: nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus diligentibus se.

Ivan Svetokriški, slovenski propovjednik u Sv. Križu u Vipavskoj dolini oko 1700., ostavio nam je „Sacrum promptuarium“, veliku zbirku svojih propovijedi u pet dijela.

Na str. 186—198. petoga dijela nalazi se za drugu nedjeļu u korizmi propovijed, kojoj za podlogu služe riječi sv. Petra: Domine, bonum est nos hic esse. U ovoj propovijedi čitamo: „Sveti Bernardus je djal, de nej Svetimu Petru nevošljiv, ampak de želi inu prossi v nebessa priti, kir *nikar eno uro*, ampak do vekoma bo obličje Božje gledal inu uržoh imel brez konca vpiti: Domine bonum est hic esse. Inu vsi počutki bodo djali: Gospud, dobru je nam letu biti. *Ušesa bodo slišale peiti vse angele* taisto lepo peissim Alleluja, Alleluja, kakor je slišal S. Joannes; inu *vsa nebeška družina poje nuč inu dan* to lepo peissim: Dignus est Dominus Deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem; *vsi angeli inu svetniki citrajo inu godejo na njih nebeške citre inu gosle, katere je slišal na zemljo S. Joannes:* Audivi vocem de coelo quasi citharoedorum, citharizantium in citharis suis. Ušesa bodo djale: Dobru je nam letu biti, zakaj *te lepe štime teh zemeljskih muzikantov so kakor šraj teh žab, tem nebeškim perglihane:* za tiga voljo je tulikajn želel S.

[1] „Kako u pjesmi (Trnskoga) dolaze riječi *kaluđer* i *iguman*, bit će, da mu ju je kazivao neki pravoslavni“, kaže Milčetić.

Augustinus taisto *nebeško muziko* slišat inu pomagat pejti, rekoč: Felix ego et aeternum felix! si post resolutionem huius corpusculi audire meruero *illa cantica caelestis melodiae*, quae cantantur ab illis supernae patriae civibus . . .

Visio Dei tantae pulchritudinis est, ut ex ipsa pulchra sint omnia. Poterdi S. Augustinus: Oči bodo gledale obličje božje, ušesa bodo slišale *muziko teh angelov*, nos bo dišal taisti nebeški lepi duh, telu se bo svetilu koker tu rumenu sonce, z eno besedo, duša inu telu bo plavalu u morji teh nebeških troštah inu v veseljah inu *od velike božje slatkosti bodo zamaknjeni:* zakaj če ta izveličani brat Aegidius, tovarš S. Francisca, *kadar kuli je slišal imenovati nebessa, precej se je zamaknil;* kadar je po gassi šal, so otroci za njim tekli inu precej kakor so rekli: Brat Aegidius, nebessa! takoršno slatkust je počutil, da je *zamaknen postal; če on še na zemlji prebivajoč je takoršen trošt počutil, kadar li nebessa imenovati je slišal, kaj tedaj z' en trošt, vesselje inu slatkost počutio taisti, katiri v nebessih se najdejo*... Inu lete trošte inu vesselje nebeške taiste izveličane duše bodo vživale *nikar sto lejt ali stu tavžent ali desset milion lejt*, ampak do vekoma brez vsiga konca . . .

Ali oh žalost prevelika! inu morska pamet teh ljudi, de taku malu marajo za nebessa . . . Gdu je ta, de bi vsak dan li *en firtelz ure premislil taisto nebeško veselje?* . . . Sveti Peter nej vidil obličja božjiga kakor duše v nebessih vidijo . . ., vendar je bil taku močnu potroštan, de na vse posvetne riči je bil pozabil: melior est dies una in atriis tuis super milia . . . Zahvalim vas, moja ušesa, de ste se gluhe delale, kadar je bilu nevarnu s' poslušajnam Boga ali bližnjiga režalit, ker *zdaj do vekoma nebeško muziko bom poslušal* . . ."

Slično čitamo u Basara (1794),[1] u ńegovoj propovijedi „na četerto nedelo po Veliki noči: Od paradiža, to je, od nebeškiga veselja" (str. 204—205): „O človek, kaj za enu veselje inu dopadajenje bo en Izveličani počutil, kir bo imel za svoje tovarše use Svetnike inu Svetnice božje? S. Catarina Senensis je vidila eniga Angela inu od tiga gledanja je tok' veliko sladkust počutila, *de se ni zavedla inu se ni znala znajti, če je še na zemlji al pak u nebesih.* S. Franciśk ta Serafinski je slišal en *glas od tistih gosli, po katerih je Angel en sami krat s' lokam potegnil, inu zdajci je od perjetniga šumenja*

[1] Conciones iuxta libellum exercitiorum S. P. Ignatii in singulas anni Dominicas digestae . . . Pridige is bukviz imenvanih Exercitia S. Ozheta Ignazia Sloshene . . . Labaci 1734.

teh strun postal zamaknen. S. Franciška Xaverija serce je že u časnim živlenju s tok velikim nebeškim veseljam napolnenu bilu, de je bil permoran zdihvati inu reči: dosti je, o gospod, dosti je . . . Če je ena sama kapljica nebeškiga veselja u sercah služabnikov božjih tako sladkost zbudila, kdu bo mogel zgruntat inu zreči *obilnost tiste sladkusti, u katero koker u enu morje se bo, tok rekoč, zatopil en Izvoleni,* kadar bo njemu rečenu: Intra in gaudium Domini Tui!"

2.

Zatvorena smrt. (Vječni žid.)

Već je sprijed napomenuto, da je babica Vaļavcu pripovijedala među drugim i „od svetega Tomaža, kakó v sodec zabil je smrt in sedem let jo jéčal, da sedem lét ljudjé nič niso mrli".

Ovu je pripovijetku svoje babice upotrijebio Valavec za legendarnu pjesmu „Zaprta smrt" (Novice 1854, 52: „Poezije" str. 82.):

K svetemu Tomažu
pride dekla božja,
zlo užéjala jo
je človeška košnja.

Svetega Tomaža
krčma ti je dobra,
vina ga poprosi,
ne diši ji voda.

Sveti Tomo povede „rebrnu strahotu" u pivnicu: smrt mu odmah ispije tri bačve:

„Čaki, zavolj tebe,
se mi ne izprazni mošnja!"

Havt! Po njej z rokama
v sod zmaši jo Toma.

Poradi toga

„sedem let kopali
niso enga groba."

A Bog je poslao Tomi anđela s nalogom:

„Smrt izpusti! Strašna
vpije k meni tožba.
Kakšen je nasledek
tvojega zapora?
Bolj ko pred potopom
zemlja je hudobna;
kdo je, da bi mu bila
mar zapoved božja?
Tolovaji vsi so,
rod ves — ena zloba.
Hà je ura solnčna,
doba zlà ponočna:
Kaj se nam je bati,
saj strahú ni groba!

Le poglej okoli,
kaka reva grozna!
*Starci žitja trudni
prosijo umora,
slabi zavolj silnih
si želijo konca,*
da nihče ne pride,
žal'je družba božja;
le poglej okoli,
kaka reva grozna!"
In Tomaž spregleda,
reši smrt zapora;
mro življenja siti,
pojenjuje zloba

Tako dakle slovenska pripovijetka.

U dvanaestom svesku Kosijeve „Zabavne knjižnice“[1] čitam pripovijetku o „*Kmetu in smrti*“.

Seļak je prijevarom spravio smrt u utlinu visoka, krupna hrasta, tako da nije mogla više napoļe. „Od onega časa, kar je smrt tičala ujeta v hrastovem deblu, ni na svetu nihče več umrl. Naš kmetič je učakal 300 let ter videl vnuke svojih vnukov. Toda od dne do dne je postajal bolj slaboten in bolehen; videl je, da je na svetu ljudem le v nadlogo in pristudilo se mu je življenje. Začne se kesati svojega čina in sklene smrt izpustiti.“ Ispustiv smrt iz utline, „pade na kolena in lepo prosi, naj ga reši življenja, katerega se je že naveličal. Sedaj pa je smrt gluha za njegove prošnje . . . Ljudje so umirali, le starček, ki si je smrti najbolje želel, ni umrl“. Napokon je ipak smrt i ńega požalila: umr'o je govoreći: „Vem, da je vse prav, kar ti Bog ukaže in da nisem prav ravnal, ker sem se drznil tebe ujeti. Kar Bog stori, vse prav stori.“

U „Zab. knjižnici“ istaknuto je izrijekom, da je to „poljska pravljica“, dakle pripovijetka prevedena iz p o ļ s k o g a jezika.

Motiv onoj prvoj, slovenskoj, i ovoj drugoj, poļskoj pripovijetki motiv je o vječnome židu.

3.

O nošńi štajerskih Slovenaca u prošlo doba.

Poznati vršńak i prijateļ Stanka Vraza, dr. Josip Muršec (1807. do 1895.), ostavio je avtobiografiju, pisanu u osamdesetim godinama prošloga vijeka, koja je sada vlasništvo Murščeva nećaka, prof. Gomilšaka u Trstu.

U ovoj avtobiografiji sjeća se Muršec i narodne nošńe, što je za ńegove mladosti bila u običaju u ńegovu zavičaju.

Govoreći o svojim studijama u Mariboru (svršio je gimnaziju god. 1825.) kaže: „(V Mariboru smo že l. 1824. občudovali tako zvano kolesnico, ki se je ko novo čudo l. 1870. spet iz šare pritepla pod imenom velociped in se v bicikl razvila. Neki ranocelnik B. in neki gizdav kovač s priimkom: svilnati sta jo že takrat jahala po ulicah. Pa kmalu je izginila, kakor je tudi sedanji velociped ko novo čudo le nekaj čez 10 let, t. j. od 1870—1880. trapil golobradce. Sedaj jih muči bicikl.)

L. 1823. je začela izginjati doma narodna nošnja (pa tudi tiste

[1] Zabavna knjižnica za slovensko mladino. Urejuje in izdaja Anton Kosi, učitelj v Središču. XII. zvezek. V Ljubljani 1904. Natisnila Katoliška tiskarna. V zalogi izdajateljevi.

čižme opetnišice, čijih presilne opetnice so po 1870. l. spet v šego prišle ko nova lepota in 1880. l. spet zlo rtasta obutev), pri možkih brguše, srajca prek nje do pol stegna, rdeč ali plav pas, tak prslek, plav koler; pri ženskah raš s stoterimi gubami, dolg le čez koleno, rdeč ali plav mojdrlec, vse vokrog prešit z naprotnobarvnimi traki, na lanček obešeni medeni nožek sklepec, kite z vpletenimi traki do ledovjá, prek čela pa 6—8 židanih trakov, vsak gornji nekaj više, zadi s kito vred zvezanih. Površni trak se je lesketal vtkanih srebrnih ali zlatih niti. Mesto srajc so imele rokavce s širokimi zobci. V šegi je bila tudi lepa navada, da so si pri vsaki hiši mlajši in starši v soboto po večerji toplo izmivali glave in noge, pred prazniki pa še skrbneje."

Kako dokazuje izraz „doma", takva je narodna nošńa do Muršćevih vremena bila običajna u užem ńegovu zavičaju, Sv. Bolfanku u Slovenskim goricama. „Slovenske gorice" zove se humļe, što se prostire od Maribora do Ļutomera (Međumurja). Sv. Bolfank leži u gorńem ńihovu dijelu (prema Mariboru), kojega stanovnici zovu se u narodu „Gorčani" (Goričani) ili „Pešnčari" (Pesničari, od rječice Pesnica).

God. 1831. postao je Muršec kapelan u Sv. Nikolaju, u najužoj blizini Vrazova zavičaja, dakle u dońem dijelu Slovenskih gorica, te je tamo služio do decembra 1833. Opisujući svoj život i rad u Sv. Nikolaju piše Muršec:

„V svoje veliko veselje sem tam (sc. u Sv. Nikolaju) videl še gospoda v lepi narodni nošji, za ktero je večna škoda. Humski[1] g. školnik je prišel k nam v brgušah in srakci, prepasan z modrim pasom na dolgo zanjko, v rdečo pisanem prsleku, v svitlih čižmah, špansko palico v roki, brhek ko jelen."

Ovi Muršćevi podaci mogu služiti kao prilozi za povijest slovenske narodne nošńe te objašńavaju članke, kakvi su na pr.: „Noša štajerskih Slovencev" od J. P. u mariborskoj „Zori" (1876.) i „Črtice iz duševnega žitka štajerskih Slovencev"[2] od dr. Josipa Pajeka. U prvom članku (Zora 1876. str. 93.) čitamo napose o pojasu: „Okoli ledij so nekdaj slovenski kmetje široke kožnate pâse (pojáse) nosili; ali odkar so „cvancigarice" izginole, šli so tudi pâsi za njimi." — Dr. Pajek govori u napomenutoj ќnizi o narodnoj nošńi štajerskih Slovenaca na str. 119—125. i str. 142—145.

[1] Hum je brežuļak nad Ormožem.

[2] Izdala Matica Slovenska. V Ljubljani 1884. Isp. i Krempl, Dogodivšine 235, i Puff, Marburger Taschenbuch I. 18.

Župnoj kńižnici svoje rodne župe, Sv. Bolfanka u Slov. goricama, poklonio je Muršec mnogo kńiga, među ńima i Pajekove „Črtice“. U ovaj svoj primjerak Pajekove kńige pripisao je Muršec na rubu nekoliko primjedbi. Pajek na označenom već mjestu (str. 143—144.) opisuje narodnu nošńu Pesničara po Cafu,[1] koji je u „Novicama“ (1848. str. 173.) kazao: „Ženske so narodno nošnjo že preje opustile, ker se jaz le nekaj spomnim, da so imele starke tudi modre janke iz suknja, z rudečimi debelimi robi in visoke škornjice, z visokimi, lesenimi podpetki; v šivéh so tudi rudeči, debeli sukneni robi všiti bili.“ Muršec je nad riječi „janke iz suknja“ napisao: „raše [iz] raša“, a napose za riječima „z rudečimi debelimi robi“ dodao: „s tako zvanim mojderlcem (t. j. nedercem), kteri je bil na ručah, pri plavi jenki rudeč in ves prešit s plavimi traki, pri rudečem raši je bil plav, prešit z rudečimi traki“. Ovom je primjedbom protumačen izraz u Murščevoj avtobiografiji „mojdrlec, prešit z naprotrobarvnimi traki.“ Kod riječi „podpetki“ zabiļežio je Muršec: „z usjem prevlečenimi podkovcami.“[2]

---

[1] Caf je bio nekoliko godina mlađi od Muršca.

[2] Evo i drugih primjedbi Murščevih:

Uz članak „Bčele“ (u Pajekovoj kńizi) zabiļežio je Muršec:

„Narodna:

Bčelice letijo,
kam da do letele?
Minki v krilo sele,
kdo de jih ogrebal?
Lepi mladi . . .“

Uz članak „Metla“: „Metle se ciganke bojijo“.

Uz članak „Smrt in pokop“ (str. 218. k riječima: Pri Sv. Tomažu je navada, da prinese žena možu, ko umira, če še živi, šentjanževca in ga pijeta še enkrat, kakor se je to po poroki zgodilo): „so storili tudi moji stariši.“

Na str. 219. pripisao je Muršec ovu pripovijetku: „Nek kmet je slutil, da mu hodi negdo vina pit. Zaklene se v klet, zleze v prazen sod, obrne pilko k dveram, da si kroz njo lehko videl, kdo bo prišel. Blizo polnoči pri svitli mesečini prišine smrčjak ino smrt. On reče: Krst dišim, moram ga usmrtiti. Ona zavrne: Po gospodarji še diši, ki je na večer v kletu bil. Se pi[j]va hitro. In jako sta ga srkala, odreveni kmet pa nju ni več hodil zašutavat.“

Uz članak „Zakon“ (str. 254.):

Ko sem mlad fantič še bil,
sem si deklince v krčmo lovil,
celi den sem zapajal,
celi (!) noč sem prevajal,
še vselej je dobro mi blo. —

Enkrat sem pač šelen jaz bil,
staro babo za ženo sem vzel,
s burklami tere
nad meno se dere,
še seli suro mi zelje gorda!

(Peli oče.)

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
COBISS ©
00000503610